

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.
II. emelet, 18. ajtó,hová az előfizetési pénzek, kézira-
tok és felszólamlások küldendők.Bérmentetlen levelek el nem
fogadtnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI
HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre 6 frt
Fél évre 3 „
Negyedévre 1 „ 60 kr.
Egyes szám 12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petitsor . . 10 kr.
Többszörös hirdetésnél . . 7 „
Nyiltér sorja 20 „
Bélyegdíj 30 „
minden beigtatás után.

Tartalom: Zsidó hazafiság — Válasz „A laskasütés tilalma“ czimü cikkre. Steuer Józseftől. — A speczialis magyar antiszemizmus és ennek hősei. Rosinger Mártontól. — Segíts magadon és az isten is megsegít. Oesterreicher M.-tól. — Az izraelita fekezeti iskola és a valóságoktatás. Schlesinger Lipóttól. — Levelezések. — Külömfélék. — Szépirodalmi csarnok: Jokli. Szentesi Rudolftól.

Zsidó hazafiság.

Egy oly férfiúnak a képmását mutatjuk be olvasóinknak, a ki kötelességének a haza, a nemzet és a vallás iránt, a szó legszorosabb értelmében eleget tett. Első sorban a haza iránt, mert a ki egy hosszú életpálya után oly köztiszteletben és közbecsülésben áll, mint Léva y Henrik, a ki zsidó léte daczára már évtizedekkel ezelőtt jelentékeny tényezője volt a magyar társadalmi életnek, azt maga se, de mások se illethetik azzal a váddal, hogy hazájának adósa maradt volna.

Ha csak egy pillantást vetünk e férfiú mozgalmás életére, mint küzdte fel magát alacsony állásából arra a magas polczra, a melyet ma elfoglal, mint fogamzott meg agyában lassankint az a gondolat, hogy hazájának közgazdasági boldogulásához hozzájáruljon, miként szilárdult meg benne az az eltökélés, hogy minden erejét ennek az országnak szentelje, a melynek oly nagy szüksége volt és van még ma is teremtő erőben és eszmékben gazdag fiakra, ugy bámulat fog el bennünket ezen férfiú iránt. Hazafiui szivvel örvendünk a sikernek, a melyet felmutathat és a mintaképet tiszteljük benne, a mely példaképpül szolgálhat minden magyar embernek

Egy rövid pillantás alig elégséges annak a sok jó és nemes tettnek az elősorolására, melyet Léva y Henrik gyakorolt. Hazánkban alig van nagyobb szabásu közhasznu intézete, melyet tekintélyes pénzbeli támogatásban ne részesített volna. Nem mulik el esztendő, melyben hazai lapjaink hosszú lajstomát ne idéznék azoknak a bő adakozásoknak, melyekkel Léva y Magyarország művelődésének emeléséhez járult.

E férfiú magasztalásához nem kell ékesszólo szavakat keresnünk. Minden szónál ékesebben magasztalják őt tettei.

És a mellett, a mire mi különös sulyt fektetünk, Léva y sohasem feledkezett meg arról, hogy zsidó. Mindenkor élénk és tevékeny részt vett a főváros zsidó elemeinek mozgalmaiban és ez iránybani kötelességeit is époly pontosan teljesítette, mint azokat, melyeket a haza reá rótt.

Egy szóval: tökéletes embert mutatunk be olvasóinknak, kire büszkeséggel tekinthetünk mint hitsorsunkra, de kire minden magyar ember is büszke lehet, mert hozzá járult Magyarország boldogulásához és jó hírnevének emeléséhez mint kevés más.

K i s t e l e k i Léva y Henrik 1828. ápril 16-án született szegény zsidó szülöktől Jankovácson, Bács-megyében. Ifjusága azon időre esett, midőn a harci trombita a haza védelmére hívott föl minden ifjut; Léva y egy honvéd-vadász-zászlóaljban szolgált, hol csakhamar hadnagygyá léptettetett elő. A szabadságharc gyásos vége Mars isten szolgálatából Merkuréba vezette át. A kereskedelmi tanulmányokat kitünő sikerrel végezvén B-banko intézetében Pesten, kereskedői pályára lépett.

Léva y Henrik.

Kilért!

1853-ban már a biztosítási téren találjuk a „Riunione Adriatica“ pesti képviselőt, hol mint felügyelő az üzlet minden ágában gyakorlati ismereteket szerzett. De látván, mily kevés rokonszenvre találunk hazánkban a külföldi társulatok, melyek a nemzetgazdaság e fontos üzletágát egészen a magok kezében tartották és hogy ennek következtében a biztosítási eszme terjedést és lendületet nem nyer, fontolóra vette,

hogy mily mérvben lehetne ezen üdvös eszmét kifejleszteni egy hazai társulat alapítása által.

Benne fogamzott meg legelőször ez eszme, melynek létesítése azonban az akkori, minden magyar társadalmi emelkedés iránt ellenséges indulatu Bach-kormány alatt roppant, majdnem leküzdhetlen akadályokra talált. Azonfelül a magyar társulatok még azon időben nem bírtak hitellel a tőkepénzesek körében, a nemzeti ipar-egyesület bukása még éber emlékezetben élt s nem igen volt senkinek kedve a vállalkozásra. A biztosítás eszméje maga is jóformán terra incognita volt még hazánkban. Csakis oly szívós természettel és oly kitartó erélylyel, mint a minővel Lé v a y bír, lehetett a számos nehézséget leküzdeni és a szükséges részvényeseket három millió forint tőkével összeszerezni.

E sikert Lé v a y erélyén s az általa jól megválasztott időponton kívül azon bizalomnak is lehetett köszönni, mely ez eszme életrevalósága s a kezdeményező személye iránt, hazánk akkori legtekintélyesb vezéregyéniségei közt mutatkozott. Az első alapítók s a választmányi tagságot elfogadók közt nem kisebb neveket találunk, mint Deák Ferencz, br. E ö t v ö s József, gr. Károlyi György, S o m s s i c h Pál, Ürményi József, Zsivora György stb. Nemsokára a kereskedő világ irányadói s legjobb nevei is meg voltak nyerve, mint Fuchs, Fröhlich, Mannó, Ullmann, Jellinek stb.

Az ujonnan létrejött társaság 1857. június 17-én tartotta meg alakuló közgyűlését. Akkor még kevés ember adta magát a biztosítási téren való foglalkozásra. Lé v a y azonban a tisztviselőket nem az idegen társulatok irodáiból toborzá, hanem hazai erőkre kívánt támaszkodni. S bár az 1848/9-diki honvédek alkalmazása nem jó szemmel tekintetett az akkori irányadó körökben — Lé v a y sok szegény honvédnek adott kenyeret, kik közül most is nem egy tagja a tisztviselői karnak, míg a társaság szolgálatában elhunyt több honvéd özvegye és árvái a társaság által bőkezűen adott nyug- és kegydíjban részesítettek.

A társaság iránt első alakulásakor nyilvánult bizalom később sem tagadta meg magát, sőt mondhatni évről-évre növekedett S méltán; mert az mind részvényesei irányában páratlan pénzügyi eredményeket tudott elérni, mind a biztosítók irányában több előnyt nyújtott, mint hazai és külföldi versenytársai.

A mi az elsőt illeti, beszélnek a számok: 1857-ben a 3000 részvényre csak 600 000 s később, midőn az életbiztosítási üzlet is életbe léptetett, 300.000, s így összesen 900 000 pengő forint fizettetett be. Ez alapon indított meg az Első magyar biztosító társaság, s ma, az 1883. évi január havi igazgatósági jelentés szeriut, a társaság összes értékei 15,337.984 frtot tesznek.

A részvényesek az eredetileg 300 p. frttal befizetett részvény után 24 éven át 2599 frt osztalékot kaptak. E mellett az összegyűjtött nyeresény tartalékból részvényenként 700 frt fizettetett be készpénzben az alaptőkéhez, úgy, hogy az eredeti részvények 1000 frtos teljesen befizetett részvényekkel cseréltettek ki,

a részvényeseknek be nem fizetett 700 frtról szóló kötelezvényeik visszaadatván. E konvertálás óta újra összegyűjtetett 1,418.100 frtnyi nyeresény-tartalék, mely szintén részvényesek tulajdona.

Biztosított felei érdekében pedig, a fizetés pontosságán s mindenkori méltányosságán felül, a nyeresényből való osztalékban részesítés által nyújt rendkívüli előnyöket. Így az életbiztosítási osztály tiszta nyereségének felét, a jégosztály a magáénak egy ötödét a biztosítóknak adja.

A részvényeseknek s a biztosítóknak nyújtott hasznok és előnyök mellett méltán számot tarthat az elismerésre, a közczélokra — emberbaráti, tudományos és közmivelődésiekre — hozott áldozatok hosszú sora is, melyek összege, a társaság ez első 25 évi működése alatt 170,650 frtra megy. Itt találjuk, hogy csak a főbb tételeket említsük. egyenként 10—10,000 forinttal a magyar akadémia, a magyar vörös-kereszt egyeslet s a megsérült tűzoltók s családjaik segély alapjait; 1200 frttal a magyar írók segély-egyesletét s 2200-zal a hirlapírók nyugdíjalapját; 3000 frttal a képzőművészeti társaságot stb. Tudományos czélokra (a már említettekön kívül) a társaság 9000 forintnál többet, művészetiekre 1600-at, emberbarátiakra közel 60,000-et áldozott. Mily ékesen szóló számok!

Kinek a szelleme nyilatkozott e tényekben? Megtudjuk, ha azt látjuk, hogy maga Lé v a y, a vezérigazgató saját személyében is jó példával járt elől a közczélokra tett adakozások és alapításokban. Az akadémianál ő is 10,000 forintot alapított, melynek kamataiból felváltva nemzetgazdasági, történelmi, mezőgazdasági s irodalom történelmi kérdésekre tüzetnek ki jutalmak. Ott találjuk őt a magyar írói segélyegylet, a magyar képzőművészeti társulat alapítói között, amott 5000, itt ezer frtnyi alapítványával, a magyarországi hirlapírók segélyalapja javára eddig 800 frtot adományozott. A Petőfi-szobor bizottság pénztárnoki tisztét oly gondnal és lelkiismeretességgel vitte, hogy a siker, egy részben az ő kezelésének is volt köszönhető. A szenvedőknek is sokat juttatott munka és takarékoság által szerzett vagyonából, s alig van jótékony egyesület, melynek alapító-tagja nem volna. Huszonöt éves működése alatt közhasznu és jótékony czélokra tett adományai legalább 50,000 frtra mennek. S végre most, a 25 éves jubileum alkalmából, 10,000 frt alapítványt tett le a siketnémák országos alapjához! Megemlítjük még, hogy a nemzeti színház nyugdíjintézetének éveken keresztül volt alelnöke s nagy érdemeket szerzett a vagyon rendezése által. A magyar írók segélyegyletének igazgatósági, az országos honvéd-bizottságnak választmányi tagja, a magyar földhitelintézet felügyelő bizottságának, a magyar északi vasutnak alelnöke, az izr. hitközségnek képviselője, stb.

Válasz „A laskasütés tilalma“ czimü cikkre.

A „Szombati ujság“ 10. számának vezérczikke „A laskasütés tilalma“ czim alatt a devecseri izr. hitközség ismert határozatával foglalkozik. Ezen cikkre bátorodom észrevételeimet röviden megtenni, előre kijelentvén azonban, hogy nevezett cikk írójával nem akarok polemizálni. Nem csak azért válaszolok, mert a cikk

éle ellenem és hitközségem ellen van irányozva, hanem főleg azért, mert óhajtom, hogy ezen felette fontos kérdés az összes zsidóság érdekében szellőztessék.

A cikk írója a gyávaság bélyegét süti reám; a határozat hozatalát gyávaságom kifolyásának tulajdonítja. Uram, szerezzen magának tudomást arról, minő álláspontot foglaltam el az antiszemitizmus legmozgalmasabb és legválságosabb idejében és meg fog arról győződni, hogy ítélete igen elhamarkodott volt.

A cikk írójának bizonyára fogalma sincs arról, mily módon készül 45—50 mázsa laska oly kisebbszerű községben, mely sem sütőházzal, sem géppel vagy egyéb segédeszközökkel nem bír

Ilyen helyen parasztháznál bérelt sütőházat állítanak, ott hat héten át 45—50 serdülő parasztleány reggeltől estéig dolgozik. Dolog közben természetesen a leányok száját bekötni nem lehet. Elénekelik a legfrivolabb, zsidóellenes dalokat. Este elszéledésük előtt egy órával, már a csöcselék és vagy 50 siheder parasztleány körülállják a sütőházat, várva a leányokat és a legnagyobb skandalummal töltik be az utcákat. Ez így folyt eddig, még mielőtt ablakbeverésről, gyúdalokról és egyéb ily dolgokról szó volt, hat héten át naponta.

Hogy most az agitatók következtében, mivé fajulhatnának ezen botrányok, azt minden higgadtan gondolkodó ember megítélésére bízom.

Tekintsük a kérdést más oldalról. Tegyük fel, hogy a 45—50 leány közül a laskasütés tartama alatt éppen egy eltűnik Eltűnhetik; — hisz a „véletlen“ egy idő óta, mint T. Eszláron és Szt-Imrén, nagy csodákat mivel! Kit érne ezen esetben a kellemetlenség? Ugyebár, első sorban engem és községemet.

Igaz ugyan, a cikkíró azt mondja: „Ha valaki gonosz tettel vádoltatik, meg kell vizsgálni, vajon bűnös-e az illető, vagy nem, legyen az egyes személy, vagy egész testület; ha bűnös bűnhődjék, ha nem az, akkor arra kell, hogy visszaszálljon a büntetés, a ki azt álnokul másra akarta méretni“

Én a hazai törvényeket legnagyobb tiszteletben tartom és igazságszolgáltatásunkban annyira bízom, mint Ön; de tessék meggondolni, édes uram, hogy Szt-Imrén hetekig és T.-Eszláron hónapokig eltart, míg az igazság kiderítettik és a büntetés „az álnok fejére visszaszáll;“ addig pedig, míg az „álnok lakol,“ megismerkedhetném a vizsgálat nem éppen legkellemesebb formáival, míg Ön, a cikkíró, a „Fügetlenséggel“ együtt mellettem és ellenem szólva, megtölthetnék lapjaiknak hasábjait. Ily esetben aztán valóban jogosan elmondhatnám: Uram őrizz meg bennünket barátainktól, elleneinktől majd megóvjuk magunkat! Különben a tilalom nem a laska használatára vonatkozik. Biztosítom, hogy községem minden tagja beszerzi azt, sőt a szegények szükségletének beszerzéséről már gondoskodva is van.

Én nem a laska használatát akarom beszüntetni, hanem csak eddigi készítésének módját. Azt akarom, hogy mindenki onnan szerezze be, a hol gyárilag állítatik elő, mint p. Pápán vagy Veszprémben.

Erre azt mondja a cikkíró: „A pápai és veszprémi laskát sem veszik ki azok közül, melyek keresztény vérről vannak készítve“. — Ezen állítása nem helyes. Miért nem mondják az antiszemiták, hogy a husvétii cukor, mely szintén mint a laska kizárólag husvétii használatra gyártatik, vérről van készítve? Azért, mert a gyárral szemben nem mernek oly arcátlanul fellépni, mint a T. Eszlár féle apró-cseprő községekkel szemben!

Ha A c s á d y urnak azon indítványa valósulna, mely az országos zsidó gyűlés összehívását czélozza és én is szerencsés volnék annak tagja lehetni, úgy ott is első sorban a provinciális községi sütőházak beszüntetése és a laska gyári előállítás mellett emelnék szót, és ennek keresztülvitelét minden tölem telhető eszközzel előmozdítanám.

Végül még néhány szót a laskákról. Ugy mint minden kornak megvannak saját eszméi és szokásai, úgy megvannak annak divatjai is. Eddig, mint cikkíró azt jól tudja, ha zsidó keresztény barátjának husvétkor kedveskedni akart, ha tiszteletét akarta documentálni, megajándékozta néhány laskával, melyet a megajándékozott csemege gyanánt fogadott és az ajándékozást megtiszteltetésnek tartotta. Ezt így volt.

Csekélységem, ki úgy az intelligens körökben, mint a nép közt forgolódom, ezen irányban tapogatózott és határozottan állithatom, hogy ez „csak így volt.“ A laska agiója mai napság annyira alászállt, hecsében annyit vesztett, hogy küldését nem megtiszteltetésnek tartaná valamely keresztény ismerősünk, hanem úgy kerülgetné, mint a félénk ember a töltött revolvért.

Ezek volnának azon észrevételek, melyeket „a tiltott laskasütés“ írójának elmondani akartam annak bebizonyítására, hogy határozatunk nem a gyávaság, hanem érett megfontolás kifolyása. Ha ezen nagyjában vázolt érveinket higgadt komoly ember megfontolja, úgy bizonyára a devecseri izr. hitközség lépését nem tartja simpla badarságnak.

Steuer József.

* * *

Szerkesztői megjegyzés. A fenti cikk írója, jóllehet személye elleni támadást lát a vonatkozott cikkben, állítólag még sem akar ennek írójával polemizálni, de azért mégis annak módja szerint jól megleczkézteti.

Ennél fogva kötelességünknek tartjuk kijelenteni, hogy a kérdéses cikk a szerkesztő tollából ered, kit, miután St. urat nincs szerencséje ismerni, személyes ellenszenv nem vezérelhetett; de igenis kötelességének tartotta oly ténnyel szemben állást foglalni, mely a hazai zsidóságot compromittálja.

Szivesen elhisszük, hogy St. ur „az antiszemitizmus legmozgalmasabb és legválságosabb idejében dicséretére való állást foglalt el,“ de ez még nem ok arra nézve, hogy községét oly határozatra bírja, mely a gyávaság bélyegét süti reá. Vagy nem gyávaság az, ha néhány ott helyi szájhős és gonosz lélek elhallgattatása kedvéért az 1813. óta szakadatlanul fenn állott laskasütőházat beszüntetik, s nem kell, hogy eszeveszettségök igazolásul tekintsék a gazok a beszüntetési határozatot, mikor éppen az ő kurjongatásukkal motiválják azt?

St. ur azt hiszi, hogy „a vonatkozott cikk írójának fogalma sincs arról, hogy mily módon készül 45—50 mázsa laska oly kisebbszerű községben, mely sem sütőházzal, sem géppel, vagy egyéb segédeszközökkel nem bír,“ Ha tudta volna, hogy a „cikk írója“ életének jó nagy részét provinciális városokban töltötte és mint pápai születésű az ottani vidéki viszonyokat különösen jól ismeri, aligha kockáztatta volna ezt az állítást. De minekután mindazon dolgokat jól ismerjük épenséggel nem értjük, mit változtat az a dolgon, ha valahol rendes sütőház, gép és segédeszköz van, vagy nincs. Hisz ez a rendes sütőház maga meg nem süti a laskát, a gép pedig meg nem gyurja és a segédeszközök sem le nem söprik, sem össze nem rakják, de még szét sem hordják; mindezekhez emberi erő, napszámos szükséges s a napszámosok mindenütt, de különösen a vidéki községekben rendszeren a keresztények sorába tartoznak. A dolog ilyen állásánál egyáltalában be nem bírjuk látni, mi különbséget tesz az, ha a sütő-leányok Pápán énekelik azokat a „frivol- és zsidóellenes dalokat“ vagy Devecserben s ha a zsidó gyűlöletre szító skandalumok Veszprémben és nem Devecserben történnek. Vagy azt hisz St. ur, hogy a Pápán vagy Veszprémben szított zsidó gyűlölet nem fog az ő községébe is elhatni; már annyi naivitást még sem teszünk fel benne. A zsidó gyűlölet nem helyhez, hanem civilizációhoz van kötve; annak igen régi története van s részünkről azt hisszük, hogy

mindaddig, míg be nem következik az az idő, hogy „egy lesz az isten és egy az ő neve“ mindaddig ez meg nem fog szünni. Az áramlat, mely a társadalmi és politikai viszonyok szelének van alávetve, enyhülhet és enyhül is bizonyos körülmények között, de a zsidó csak zsidó marad, mint Istóczy igen helyesen állítja, csak hogy nem az ő értelmében.

Nekünk tehát nem az a teendők, hogy céliránytalan határozatokkal gyöngességet áruljunk el, hanem az, hogy hazafiúi és polgári kötelességünk teljesítése által a jogos megtámadtásra okot ne adjunk, mert a jogtalan megtámadtásoknak semmi vallásbeli czeremonia vagy ritualis szokás megszüntetése által nem vehetjük elejét.

Azzal az érvel is él St. ur, hogy a gépileg előállított laskákról ép oly kevéssé mondják az antiszemíták, hogy vérrel vannak készítve, mint a gyárilag előállított cukorról. Ehhez még hozzá tehetné: pedig a cukorgyártásnál csakugyan használnak vért, de persze állat-vért.

Nézett csak volna St. ur egy kisse utána, honnét származik az a ritualis vérvád, akkor nem tulajdonított volna annak a laska-gépnek oly nagy bűverőt. A vérvád a keresztények urvacsorájával és a zsidók **קורבן**-jével volt eredetileg összekapcsolva, tekintet nélkül arra, hogy a ezen alkalmaknál használt ostya vagy kenyér gépileg vagy kézműveleg állított elő.

Ezek után nem fogja St. ur tőlünk rossz néven venni, ha a cikkében felhozott érvek sem képesek bennünket az általa provokált határozat helyességéről meggyőzni s mi ezek daczára is megmaradunk a mellett, hogy az ily eljárás nem csak, hogy nem enyhíti a bajt, de sőt ellenkezőleg még elmérgesíti, mert a szomszéd helységek antiszemítái, kikre az tán némileg békitőleg hat, a maguk zsidóitól is hasonló eljárást követelhetnének s mert nem hisszük, hogy egész Magyarországon csak 5 olyan község volna, melynek képviselő testülete vagy választmánya ilyen határozatba beleegyeznék, még összeközölések is támadhatnának az incidensből.

Ismételjük, ne ily módon, hanem hazafiúi kötelességünk teljesítése által szerezzünk tekintélyt a zsidóságnak a józan keresztények előtt, a fondorkodó, eszeveszett zsidó falókat úgy sem bírjuk semmi engedmény által jobb utra téríteni, mert ezek sem a zsidó vallással, sem a zsidó szokásokkal, hanem a zsidó pénzével törődnek, azt pedig egykönnyen oda nem adjuk nekik.

A speczialis magyar antiszemizmus és annak hősei.

(Vége.)

S ha némelyek csakugyan olyan buták és elfogultak, hogy a vérvádban hisznek, ám legyenek épúgy szemtanúi a laskasütésnek, mint a többi ott segédkező keresztények, és nemuljanak el örökre az otromba vádak, melyek patense alatt hatnak az önök által elbutított kedélyekre.

Már csak azon tény egymaga is, hogy a népet oly fölötté veszélyes és erkölcsrontó szellemi táplálékkal tartják, határtalan önzésük és hazafiatlanságuk mellett bizonyít, a mennyiben a nép jóhiszeműségét kizsákmányolják, és ily módon igyekeznek csupa emberboldogító hazafiasságból a népet a legsötétebb tudatlanságban megtartani, a helyett, hogy felvilágosítanák eszét, művelnék jellemét és kedélyét, a jóra és erkölcsösre irányoznák eszejárását. De a magyar sajtó egy része antisemita részrehalással teljesíti missióját. A középkori baglyoknak sötétség az élet főfeltételök, minél fogva mindegyik saját odujától és környezetétől természetellenes erőszakkal igyekszik elhárítani legelkeseredettebb ellenségét a világitó napsugarakat.

Korunk magyar Hámánjai roszban török fejöket. A mi szemünkben meglátják a kis szálkát, de nem a

magukéban a hatalmas gerendát. Vessenek csak egy tekintetet a művelt Angliára, a szabadság igazi hazájára, vagy Franciaországra, a valódi kultur államra, az igazi haladó eszmék honára, vajjon fellelik-e ott csak nyomát is a zsidó kérdésnek? Azt fogják talán ellenvetni, hogy ott a zsidók nem képeznek statum in statu (ez az ő legszebb frázisuk). Erre nézve válaszunk az, hogy a magyar zsidónál hazafiasabb zsidó, de polgár sincs a föld kerekégén. Nem ott rejlik a dolog bibéje. Ott physikai és intellectualis erőkkel munkálkodnak, uraim, ott nem szórják részeg fővel és elfajult lélekkel tele marokkal a bankókat a cigánynak, hanem szerényen, becsületesen, magasabb szempontoktól indítva felekezeti különbség nélkül, közös erővel és jóakarattal a haza és közjólét előmozdítására törekednek. Hasztalan keresik Ignatieffnek ezen ujjabbkori gyönyörűséges plántáját, az antiszemitismust, a kis, de művelt Dániában, de még Svédországban és Hollandiában is; sőt még a fanatikus Spanyolország is rehabilitálni akarja a zsidóság ottani volt nagyságát, vendégszeretettel feltárván kapuit a jött-ment zsidóknak is. Itáliától is nagyon távol áll a zsidókérdés, de még Németországban sincs, bármennyire kérkednek vele hazai antiszemitáink.

Ha megkísérlenénk párhuzamot vonni a mi „nagy“ antiszemitáink és a külföld valódi nagy térfiai közt; mivé törpülnének ezek ama szellemóriások mellett; az elv és rendszeresség, a mély tudományosság, fennkölt hazafiasság és emberbaráti szeretet által kimagasló ember hősök mellett a mi „nagyhirű“ antiszemitáink mint szégyenteljes árnyak fognának sompolygni.

A mi antiszemitáink nagyobb részében összetalálkozik a kérges tudatlanság a megrögzött roszelelkűséggel és mint ilyen kvalifikációval bíró individuumok a legczudarabb eszközöktől sem riadnak vissza, folytonosan lázitanak és izgatnak ellenünk nyíltan és alattomban a Függetlenségben és a vidék néhány bérencz fiok-pamphletjében, és ha mind a mellett alig számba vehető csekély sikerök, úgy az csak a nép, ezen édes testvérünk józanságának tudhatjuk be, egyedül a népnek, melylyel mint testvérrel egyetértésben, kölcsönös önzetlen barátságban élünk, kivel az élet ezer viszonyai által szívünk minden hurja elválaszthatatlan kapocscsal van egyesítve. Innen magyarázható, hogy a rendbontóknak absurd, vérlázító mesékhez kellett folyamadniok, jól tudván, hogy hiába prédikálnának a zsidók csalásairól, veszélyes erkölcséről stb. Mert a nép legjobban érzi, hol szorítja a csizma, ki csalja, ki bánik vele kutya, marha módra, ki nem fizeti ki napszámát; szive érzi, lelke azt sugja neki, hogy bizony nem a zsidó az, hanem a „kopott ur,“ a gögös proletár antisemita.

Kormányunk csak túri, csak nézi lábra kapott antiszemitáink viselt dolgait. Az infámis turpiságok egymást érik, a magyar zsidóság minden egyes csirkefogó gazságának cél táblájául tüzetik ki, a sajtó piszkos czafrangjai egész felekezetünket kényök kedvök szerint hercze hurczálják, beszennyezik. Vajjon meddig fogja még e bitor propaganda veszedelmes orgiáit ülni? Meddig lesz még a zsidók emanczipációja csupán írott malaszt? Meddig fognak még megbélyegzett emberek és ignorans gonosztévők becsületünkben gázolni, uton utfélen gyilkosnak, vérszopónak hirdetni bennünket?

Nem bírják, vagy nem akarják a felsőbb intéző körök megszüntetni a már is tulságig elharapódzott törvényellenes visszaéléseket? Tudnunk kell valahára hányadán vagyunk; egy niveaun állunk-e jogaink élvezete tekintetében muszka hitsorsosainkkal, avagy egy igazán szabad hazának gyermekei vagyunk-e, a mely minden fiát édes fiának tekint, valamennyit védő karjaiba kész fogadni midennemű megtámadtás, künéletlenség és jodtalanság ellen?

Hiszen csak elég világos talán, hogy a t-eszlári,

szt.-imrei és valamennyi ilyen eset egy és ugyanazon gyárból, egy anyagból való, hogy mind megannyi esztelen vád egy-egy hóbortos szüleménye néhány fegyházba való gazember zavaros agyának!

Még van némi bizalmunk a kormány energiájához, még most is hisszük, hogy kormányunk az igazságot fel fogja szabadítani a mostani hallatlan cronique scandaleuse nyomasztó rabbilincseiből és elégtételt szerzend hazánk polgárainak tekintélyök megtámadtatása és részben való megcsorbitásáért. Mert a mi késik, nem mulik. Minden hazafiasan gondolkodó és érző ember egész szívvvel óhajtja azt és bizalommal tekint a magyar kormányra, onnan várván az igazságot mint a szabadság és jogegyenlőség szirtjétől, nem pedig a nyiregyházi törvényszéktől.

Adná isten, hogy reményeink hazánk javára és az egész magyar lakosság teljes megnyugtatóására mielőbb teljesebbé menjenek!

Rosinger Márton.

Segíts magadon és az isten is megsegít.

Végre valahára ébred a zsidó tanító is.

Belátta, hogy ő a természet mostoha gyermeke, kire napról napra az egészséget emésztő munka vár, mely munkáért legjobb esetben mindennapi kenyerét (a szó szoros értelmében) képes megszerezni; de ezért még is kívántatik tőle, hogy ha az egészséget enyészítő napi munkáját végezte, ne nyugodjék, hanem szabad idejét további kiképzésére fordítsa, hogy a kor igényei nek az állam és társadalom követeléseinek minden tekintetben megfeleljen; a néppel érintkezzék, neki mint a ul szolgáljon, de a követelők meg nem gondolják, hogy a mintául szolgáltatáshoz más is szükségeltetik, mint pusztá idealismus. Ideje tehát, hogy a természet ezen valódi mostohái ébrednek.

Belátván ama közmondás igazságát, mely azt tartja: „Segíts magadon, és az isten is megsegít,“ néhány ügybuzgó tanító fontolóra vette a zsidó tanító ügyét, s eszmecsere tárgyává tette, miképen birna a zsidó tanító, miután már a sors által csakis önmagára van utalva és helyzetének javításával éppenséggel nem gondol más bekövetkezendő halála esetére, özvegye és árvái jövőjéről úgy gondoskodni, hogy ne kelljen többé, valahányszor a kérlelhetlen halál áldozatát a tanítók sorából szemléli ki, az összes tanítóságnak megrázkódva és elkeseredve átkozni azon pillanatot, melyben a „gondviselés“ e pályára terelte, hol családja jövőjéről gondoskodni teljes képtelenség.

De hisz van „nyugdíj alapunk,“ mely hivatva van özvegyeink és árváinkról gondoskodni, a hova évenként az arczánk véres verejtékével szerzett 5—6 frtot fizetjük!? — Ha ez az „alap“ képezze a tanító özvegye és árvái végreményét, akkor nem kívánom, hogy valaha eszébe jusson egy tanítónak családi életet élni. Ez „alap“ daczára annak, hogy már a 3 milliót felül mulja, a tanító utódainak csak annyit nyújt, hogy az éhhalált egy kissé késleltesse. Az özvegynek odavetett 84 frt és 25 frt egy-egy gyermek részére (de ha valakinek esetleg négy gyermeke van, a negyedik nem kap semmit) épen elég, hogy lakást bérelhessen, hová némi holmiját rakhassa addig is, míg a zálogházba küldözgeti. Kéregetni neki nem csak gyalázat, de lehetetlenség is; hisz miután ő nyugdíjas, senki sem könyörül rajta.

Hiába van valakinek szép tőkéje, ha az nem jövedelmez neki annyit, hogy csak szűken is megélhessen utána s azt esetleg értékesíthesse. A tanító utódainak oly tőkére volna szüksége, mely fölött az özvegy rendelkezhetnék és oly valamibe fektethetné, a mi annyit jövedelmezne, hogy családját tisztességesen fentarthassa.

T. barátom, Löffler Jónás, ez ügyben megtette

az első lépést, az „Országos izr. tanító-egylet Értesítője“ februári számában, melyben az eszmének kifejezést adott. De miután én nem találok elégségesnek egy havi közlőnyt e fontos tárgy megbeszélésére; de az első felhívás elég világos sem volt azok számára, kik eddig ez ügygyel nem foglalkoztak, bátorkodom e tárgyhöz e lapban hozzászólni.¹⁾

Csekély nagyon csekély áldozattal járna, ha hazánk összes zsidó tanítói egyetértve, egy „országos szövetkezetet“ alapítanának kölcsönös életbiztosítás céljából, de minden tőke és úgy szólván minden kezelés nélkül.

Kiindulva azon szempontból: minden tanítónak szüksége van a keservesen szerzett néhány garasára, se tehetsége, se hajlama nem lehet egy bizonyos összeg évenkénti fizetésére magát kötelezni; de meggyőződve a tanító jószívűségéről és a nyomor iránti könyörületességéről, bátran állithatom, hogy mindegyike kész volna — ha a gondviselés egyet közülök a világból ki szólít — a hátramaradt özvegy és árvák részére a legnagyobb áldozatokat hozni, nehogy egy tanító utódai koldusbotra jussanak, csak volna valaki, ki az áldozatokat összegyűjtené.

Im e könyöradományok összegyűjtése volna a szövetkezet feladata, csak hogy megszűnnék könyöradomány lenni, de volna „biztosítási díj,“ melynek fizetését a tagok haláleset előfordulásánál teljesítenék, és mely begyűlt összeg az illető utódainak kézbesítették.

Ha hazánk 2200 zsidó tanítója szövetkeznek és minden halálesetnél 50 krt fizetne tagonként az árvák számára, az illető utódai 1100 frtot kapnának. Ha megfontoljuk, hogy a községek is örömmel járulnának annyi tagsági díjjal hozzá, a hány a tanítójuk száma (hazánk nagyobb hitközségeinek ígéretét már birjuk is²⁾), hogy az ily eseteknél rendesen előforduló borzasztó nyomort látni többé kénytelenek ne legyenek (nem számítva a pártoló tagokat, melyek országszerte legalább 500-ra lehetők³⁾), bátran tehető a fenti összeg kétszer annyira. Ez összeggel az özvegy gyermekeit tisztességesen nevelhetné és csak ezután válnék a „nyugdíj alap“ is üdvössé, miután 84 frtnyi biztos mellékjövedelem nem megvetendő összeg.

Volt alkalmam néhány évvel ezelőtt ez eszmét mint „felekezetenélkülit“ magasabb körökben megbeszéltetni, de onnét azt a választ kaptam, hogy ez csak koldulási privilegium volna, tehát mint „országos intézmény“ el nem fogadható. Bocsánatot nagyuraimék! Ha valaki házat tűzkár ellen biztosítja, nem koldulásnak tekintetik, ha ő minden 40 kr. után magának 100 frtot fizettet, már azért sem, mert nagy társaságok élődhetnek az ily aprónként összehordott 40 kroból, és ha egy kissé soványabban folynának be, kracholnak, a biztosítottak pedig verhetik a társaság lábnyomait; ellenben, ha a tanító minden haláleset után 50 krát fizetne, hogy valaha saját utódai is számíthassanak 2000 frt örökségre, ez nem biztosítás, hanem koldulás! Miért? Mert ebből „nagyuraimék“ nem tantiemozhatnak, nem elnökségeskedhetnek, nem sportlérozhatnak.

Hogy pedig az ily fizetések nem terhelnék nagyon a tanítót, meggyőződhetik mindenki a „Néptanítók Lapjából,“ melyből könnyen kiszámítható a fizetések maximuma, mely a leggyakoribb haláleseteknél sem mulná felül a 3 frtot; de e mellett néhány év is lefolyhatnék a nél-

1) Ugy látszik, L. ur is abban a véleményben volt, hogy ezt a kérdést nem a tanítók, hanem a községek organumában kell szellőztetni, miért e lapokban is megpendítette a szóban levő ügyet; mi pedig szives készséggel engedünk tért az eszmecsere, mert jogosan alkalmazhatnók minmagunkra a biblia eme szavait: **כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת נַפְשׁ הַגֵּר כִּי גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם**

2) Ki birja azt?

3) Nem értjük micsoda factorokkal számít ezikkiró ur. Szerk.

kül, hogy 1 fillért is kellene fizetni. (Ez állítás valódisága statisztikailag is bebizonyítható. 4)

Ha ezen illetéket összehasonlítjuk bár mely biztosító-társaság, vagy egylet illetékeivel, láthatjuk, hogy ily kedvező eredmény sehol sem érhető el; de ily önzetlen és nemes czélt sem társaság sem egylet soha maga elé nem is tűzött. 5)

Egy-két forinttal boldoggá tehetünk 3-4 családot, e mellett még saját családukat is biztosítjuk; emeljük a tanító tekintélyét; s midőn megszabadítjuk egyez ideig legsúlyosabban reá nehezedő gondtól, tiszta fejjel szentelheti magát magasztos hivatásának! Ezt mind 2-3 frttal érhetjük el!

Fel tehát! sorakozzunk! hordjuk össze filléereinket azok számára, kik e világ nyomoruságait csak nekünk köszönhetik!

Midőn fönti sorokat elküldésre elkészítettem, kaptam az „Értesítő“ márcziusi füzetét, melyben Szontágh Jenő ur L. ur cikkére reflectálva, annak kivihetlenségét feszegeti és egyszersmind egy új „projectummal“ áll elő. Erre itt csak néhány szóval akarok felelni. Ő a falusi tanító 50 krczáronkénti fizető képességét vonja kétségbe és saját projectumában 5 frt fizetésére akarja csábitani, melynek legnagyobb része — Sz. ur számítása szerint — örökre elveszne. Bocsánat Sz. ur! Ha valaki 50 krt fizetni nem képes, akkor az 5 frtot annál kevésbé fizetheti. Ha pedig érdemesnek tartja fenti cikket elolvasni, meggyőződhetik róla, hogy a tanító ily módoni fizetés által tulterhelve nem volna. A többire más alkalommal fogok reflektálni.

Pápán, 1883. márczius 8-nn.

Oesterreicher M.

Az izr. felekezeti iskola és a vallásoktatás.

(XI. hozzászólás.)

Ha az általam e lapok hasábjában kifejtett nézetimről a t. olvasók némelyikétől valószínűleg levont következtetés személyemre vonatknzólag csak közel is igaznak bizonyulna, más táborot keresnék az e tárgy fejtegetésében néhány kartársomtól előhozott valóban szájalmat gerjesztő, minden józan és igazlelkű zsidó tanító által megvetendő nézettel szembe állani. De mivel csakis a szent ügy érdekében emelek szót, helyesebbnek találok azok hozzászólását egészen ignorálva az érettebb fejtegetésekkel foglalkozni. Nincs szándékomban hosszas dedukciókba bocsátkozni és minden egyes hozzászólásra reflektálni, hanem általánoságban akarom a már egyszer elfoglalt álláspontomat újabb bizonyítékokkal támogatni, esetleg a hitoktatás és vallásosság hanyatlásának újabb mozzanatait kifejteni. Mielőtt azonban ezt tennem legyen megengedve t. Klingenberg ur által előirt tantervére néhány megjegyzést tennem.

K. ur ugyanis egy tantervvel áll elő, mely ha általában elfogadhatónak találtatnék is, nem igen segítene az általunk világba kürtölt bajokon. Szerencsére a tanterv oly szerkezettel bír, mely a különféle iskolaszékek specziális nézeteit számíttáson kívül hagyva, már szabatlanságánál fogva nem nyújt okot nagyobb aggályra. De vegyük csak e tantervet a kritika bonczkése alá. K. ur a második osztály számára Mózes első könyvének legkönnyebb és leglényegesebb fejezeteit írja elő. Hogy mit tart K. ur nehéznek és mit könnyűnek, azt nem bírom kitalálni, tapasztalatból úgy tudom, hogy a gyer-

4) Nem értjük, mi köze van a haláleseteknek a fizetés maximumához; de azért még sem hisszük, hogy cikkirő ez állítását statisztikailag be tudna bizonyítani. Mind a mellett mi is abban a véleményben vagyunk, hogy egy, két vagy három haláleset nem tenné tönkre egyik tanítót sem.

5) Ugy látszik cikkirő ur nem ismeri a helyben létező hasonló czélu egyletet, hol szintén csak egy-egy forintot kell fizetni minden halálesetnél s a hátramaradottak 1000 frtot kapnak

Szerk.

meknek a héberben egyik fejezet csak olyan, mint a másik. Azon voltam tehát a lényegtelenebbet kijelölni és kutatásom eredménye, hogy az 1. szakaszból Schischitól Noachig, a második szakaszból szintén Schischitól Lechlechaig, továbbá, némely erkölcs tanító szerint néhány vers a 19. fejezetből a 20. fejezet, a 36. 38 és a 39. fejezet egy része volna kihagyandó. No, ha még Reszler ur elmés bölcselkedésére hajtunk, a bárka építése is. A többit mind igen lényegesnek találtam és reményem, hogy t. kartársaim velem e részben egy véleményben lesznek. Ha tehát a kihagyandó részt összegezzük, marad még a 2. osztály számára vagy 11. szakasz. „A 3. osztályban Mózes 2. könyvének nevezetesebb fejezetei“ vannak előírva. Valószínűleg a מלאכת המשכן

képezi itt a lényegtelenet, és így a 3. osztály számára maradna 7 szakasz. A 4. osztályban Mózes 4. és 5. könyveiből összesen 10 szakasz előadandó, természetesen egyes fejezetek vagy versek kihagyásával, még pedig a 4. könyvből kihagyandó körülbelül a 10. 15. és 18. fejezet; az 5. könyvből előirt szakaszaiból ugyan nem tudom, mit hagyjunk ki, ha csak a tisztátalan állatok élvezetének tilalmát tartalmazó fejezetét nem. nehogy annak tanítása által a gyermek étvágyát elrontsuk, no meg כי תצא szakaszban is néhány vers. Elég annyi, hogy a 4. osztály penzumából is törlendő 1. szakasz, marad 9. Hogy miért nem akar K. ur סייקרא-ból semmit sem tanítani, az talány! Ha már egyszer a biblia megcsonkításában és eltorzításában rejlik a jövő nemzedék üdvössége, hát isten neki! legyen legalább szabad Vajikraban is böngészni. Szívesen elhiszem K. ur védelmére, hogy a vázolt tantervet csak általánosságban, nem mint teljesen megállapítottat mutatta be nekünk, azonban nem bocsáthatom meg épen K. urnak, — ki minden alkalommal különösen a gyermekek képességére való figyeletet hangsúlyozza — azon közönyösségét, mellyel semmi tapasztalaton nem alapulható, csakis a tanítói kar szakavatottsága mellőzésével könnyedén odavetett tanterv vázlatát megírta, melyben, ha a második és 3. osztály tananyagát még felére is redukálni akarnók, még mindig hiányoznék az arányosság.

Igaz, az iskola feladata nem az, hogy tudósokat neveljen, azért ne higyük, hogy eleget teszünk kötelességünknek, ha annyit nyújtunk, a mennyi a közéletben nélkülözhetetlen szükséges, plane, ha nem tudjuk magunk sem, mi az, ami nélkülözhetetlen? Ha ez alatt talán a héber olvasást értsük, sajnos, arról már a gyermek maga is meggyőződik, hogy apja nem nagy súlyt fektet arra, mert mindenről inkább tudakozódik nála, mint erről, sőt a gondos apa már epedve néz a felszabadító korszak elé, melyben a rendes ima tiszta magyar nyelven fog folyni. Ne ámítsuk magunkat, hogy ezen óhajlás a hazafiasságban találja kutfejét, korántsem! Ez épen csak a tudatlanságból eredő ellenszenv a hebraicis ellen.

Mi pedig, ki hivatást érzünk magunkban egy a modern paedagogia alapján vezetendő oktatás által a jövő nemzedéket a zsidó szellem és a héber nyelv iránt érdeklővé tenni, ne keressük az ismert közmondást עבדא

יהא לי בהפקירא hirdetésével bebizonyítani, hanem a héber tantárgyakra a legnagyobb fukarsággal mért időt lelkiismerettel a lehető legczélszerűbb módon használjuk fel. Hasonlitsuk csak össze az egyéb tantárgyakban elért eredményt a törvény szabta tantervvel és azt fogjuk találni minden zsidó iskolában, hogy a tanító a törvény határát jóval túl haladta, miért mondjuk hát épen a hébernél, nem szabad a gyermekeket tulterhelni? Kezet szivre, uraim! és mondják meg, nincs-e igazam? Épen a héber tantárgyakra nézve nem lehet positiv tantervet megállapítani, mivel minden községben más szokás, minden iskolaszéknek más akarata s nézete van; de ez nem is szükséges, itt csak az a jelszó: tadd

a lehető! Kezdjük Beresithnél és haladjunk isten nevében minden rövidítés és megcsonkítás nélkül előre fokról fokra, úgy hogy ha a második osztály csak 5—6 szakaszt bír megtanulni, ne adjuk még fel a reményt, hanem a tanulók korban előhaladásával kettőzzük meg a pensumot, és biztosítom önöket, hogy ily módon haladva 3 év alatt nagyon könnyen elérhetjük, hogy Mózes 5 könyvét egészen, még az elkárhozott Vajikrat is beleértve, megtanulhatják. Én részemről nem róhatom fel bűnül senkinek, ha a gyermekek képességét még nagyobb fokra emelni is törekszik és még a birákkal és zsoltárokkal is zaklatja a szegény ártatlan gyermekeket, de épen nem azért, mivel, mint egynémely feltételezőlőm, reactionális irányu vagyok, hanem igen is azért, mert kötelességnek tartom és kötelességnek teszem minden zsidó tanítónak a mai napság uralkodó általános vallás közönyösségnek azáltal gátot vetni, hogy a szüléknél is érdeklődést keltsünk a szent írás iránt, mi csak úgy érhető el, ha a biblia és héber tantárgyak fontosságát minden lépten nyomon kiemeljük, iskoláinkban azt pedig úgy tanítjuk, hogy úgy a gyermekek, mint szüleik örömet találjanak benne. Mely hátrányok lennének elhárítandók e magasztos cél elérésére és mely tényezők közreműködése lenne kívánatos, arról legközelebb.

Schlesinger Lipót.
ig. tanító.

LEVELEZÉSEK.

Czegléd, 1883. márczius 21.

Tisztelt szerkesztő ur!

A mostani mozgalmas időkben, midőn minden ker. kocsis jogositva érzi magát a zsidó hazafiasságának ócsárlására, nem lesz tán érdektelen egy közleményt közzé tenni, mely elég világosan tanuskodik arról, miképen gondolkoztak a zsidók már akkor, a hazafiasságról, midőn még csak türtek, toleráltak gyanánt lakták e hazát. E közlemény annál érdekesebb, mert keresztyén ember tollából folyt és keresztyén lapban látott napvilágot. Im a közlemény, mely a „Protestans Egyházi és Iskolai Lap“ 1845. évfolyamában olvasható: „Február 14-én Pápán, valláskülönbség nélkül szép számmal jelent meg városunk közönsége az izraelitáknak ideiglenes egyházában,¹⁾ hallgatni a hiveihez magyar tanítást tartandó rabbi beszédét.²⁾ És csudáltuk a tökélyt, mit magány-szorgalommal, nyelvünkben egy év óta tett a már öszülni kezdő tisztos férfi.³⁾ Édes volt keblünknek érzeni, mint inté hiveit az egyetértésre, felebaráti szeretetre; mert úgy mond: hol ezek nincsenek, isten szelleme onnan távozik. Különösen inté pedig a szerény férfiú hitsorsosait azon hon nyelvének pártolására, melynek levegőjét szíjják, kenyerét eszik, s melynek kebelében porhadnak őseik, a honvesztett bujdosók — isten adjon sok ilyet a hazának! — De köszönet az egész izraelita községnek is, mert egyszer mindenkorra elhatározták, hogy ezután egyházi beszédek csak édes hazánk nyelvén kívánnak hallani!⁴⁾ Bocsáry Ferencz.

Nem elég ékes bizonyosság ez arra nézve, hogy a zsidók magyarosodtak még akkor is, mikor még a hazapáriái voltak; magyarosodtak törvény, parancs nélkül,

1) Mert épen akkor épült az imposans nagy templom.

2) Horovitz Fülöp, Löw Lipót elődje, volt az, ki nemsokára e beszéde után meghalt, miért is a pápai cselotok azt állították, hogy ez okozta halálát.

3) A közlő nem jól ismerhette Horovitzot, mert különben tudnia kellett volna, hogy mint hegyaljai születésű a magyar nyelvet jobban bírta, mint a németet s hogy gróf Eszterházy Károly, az akkori földesur, épen azért hozta őt Paksról Pápára, mert jól beszélt magyarul.

4) És ez mindaddig, míg Löwet el nem üldözték Pápáról, meg is történt, de az ő elmenetele óta alig hallatszott magyar szó a pápai imposans zsidó templomban.

még mielőtt a Verchovaiak, Istóczyak és consortes a zsidókat hazafiságra tanítatni merészelték. Cselekedtek-e így a tótok, szerbek, németek és románok is?

Löffler Jónás.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Nyiregyháza**, márcz. 21. Az orsz. közegészségi tanács felülvéleménye a tisztaeszlári esetre vonatkozó összes aktákkal együtt indítványtétel céljából ma a főügyészséghez küldetett.

Az ügyész ma értesítette a helybeli rabbinst, hogy a foglyok a holnap bekövetkező purim-ünnepre migillát (pergamen tekercsre kézzel írott „Eszter története,“ melyet vallásos zsidó purimkor elolvas) kérnek. A rabbi a megillát az ügyésznél bemutatta s ennek kifejtett skrupulusaira papi becsületére kijejtette, hogy a historián kívül a megillán semmi sincs írva.

Dr. Heuman a dolgról értesülvén, tiltakozott az ellen, hogy megillát adjanak a foglyoknak, mert mint mondá, kerülni kell árnyékát is a gyanunak. Az ügyész erre modus vivendit ajánlott, t. i. hogy adassék át a megilla a foglyoknak, de használat után maradjon az ügyészségnél, mit mindnyájan elfogadtak.

— **Szigetvárról** vettük a következő sorokat. Helyben tartózkodik és jár iskolába egy körülbelül kilencz éves zsidó lelencz, név szerint Bein Jakab. Mult öszkor folyamodott derék rabbink a balaton-füredi szeretetház igazgatóságához, hogy a fiut az intézetbe fölvegyék és a napokban vette az értesítést, hogy kérésének hely adatott. Ez a mai mozgalmas időkben annyival inkább meglepő, mivel ez már a második zsidó fiu, ki az intézet rövid fenállása óta ott felvétetett.

— **A szegedi Chebra-kadisa** 1882. évről szóló pénzkezelési és vagyonkimutatását küldötte be hozzánk, melyből kitünik, hogy a nevezett évben volt 6931 frt. 33 kr. bevétele és 6916 frt 05 kr. kiadása, vagyona pedig 14935 frt 22 kr. rug. A kimutatás igen részletesen mutatja ki e számok helyességét s tanuságot tesz arról, hogy egy a chebra vezetői mint titkára nagy lelkiismertességgel járnak el tisztokban.

— **A tanfelügyelői jelentés szerint**, Ujfejértón ez idő szerint 5 izraelita zugiskola van és pedig Schön Herman vezetése alatt 12 — Goldstein Sámuel vezetése alatt 16 — Reinitz Sámuel vezetése alatt 12 — Grünfeld Farkas vezetése alatt 8 tanulóval. Tehát összesen 60 izraelita tanköteles vett részt, a hatósági felügyelet nélkül fennálló zugiskolákban. Bizony ez nem nagy törvény tiszteletre mutat.

— **Ez is becsületsértés.** A berlini törvényszék a minap érdekes ügyben hozott határozatot: azt illetőleg, vajjon sértés-e, ha valakit antiszemitanak neveznek? Az első foku bíróság e kérdésre igennel válaszolt és a panaszt 50 márka pénzbírságra ítélte. Az ítélet indokai a következők: Sértés, valakire ráfogni, hogy olyan politikai párthoz tartozik, melyhez tényleg nem tartozik. A sajtó és a közönség egyértelmű nézete szerint az antiszemizmus nem egyeztethető meg korunk műveltségével és a keresztyén humanitással. Ezért az antiszemizmus vádja valakit elleneinek szemében nagyon is kisebbíthet. E nézetet a legfelsőbb foku bíróság is helyeselte.

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

Jokli.

(Rajz egy szomszéd kis sváb faluból.)

Szentesi Rudolftól.

(Folytatás)

Délután jött és másnap délután ment, oly pontossággal mint napjainkban a börzei sürgöny. Az asszonyok előre tudták a napot, hogy mikor érkezik, számitottak reá és bizonyos kedvezményekben is részesítették. Megkinálták habart babbal, füstölt orrjával, malaczpecsenyével:

— Nyulj hát hozzá Jokli, nem harap!

De a Joklinak nem kellett. Ő tudta, miért. Hiába mondták neki, hogy a mi bemegy, nem bűn, csak a mi kijön; Jokli nem akarta elhinni. És okosan is tette, hogy el nem hitte, mert ha elhiszi, akkor a sváb asszonyok mindjárt óvatosabbak lettek volna a kínálással s az eredmény ugyanaz.

Sok napijáróra köröskörül nem lakott a Joklinak fajrokona, nem élő lény, kit hozzá valami bensőbb kapcsolcs csatol, a ki cselekvéseinek indokát megértse, s a kit ő teljesen felfoghatna; hetekig nem érintkezett emberrel, ki rokonszenvező nyájassággal szól hozzá, kivel egy asztalhoz ülhet, ki számára éjszakára vendégshivó puha ágyat vet, s talán épen ezért még szívósabban ragaszkodott Jokli hitének külsőségeihez, szigoruan végezte a kézmosásokat (arczára is több gondot fordíthatt volna!) végig imádkozta az előirt imádságokat és gondolatban egy volt a világ négy tájára szétszört népével és semmi kincsért nem követett volna el kihágást, mely e láthatlan szellemi kapcsolcsot lazulni enged.

Zsidó husvétkor rendesen meghitta a harmadik megyébe valami ismerőse. Ott áhitattal megülte a „rabságból való szabadulás“ ünnepét.

„És vigyél minket a jövő évre Jerusaleimba!“ — imádkozá és — újra visszament a svábok közé.

Komorán, mogorván tette rendes körutját falujában. Nem sokat teketóriázott az emberekkel. Lenézte őket. Visszaadta a kölcsőt a maga módja szerint. A fiatalok incselkedéseire rá sem hederített és az öregekére gorombasággal felelt. Ez imponált Jokli megszokta már ezt; hanem azért bizonyos nyomott érzéstől nem tudott szabadulni, míg csak a falu utolsó cigányputrija mögötte nem maradt. Mikor künn volt a faluból a tág mezőn, isten szabad ege alatt, akkor fellélegzett, melle kitágult, komor vonásai megenyhültek, szürke okos szemeibe valami szokatlan fiatal fény szökelt és dudolni kezdett magába fül nem hallott, sajtásagos melodiákat — nyilván saját compositiói. Az örök, nagy természet nyílt ölén a földönfutó Jokli keblében mintha valami homályos sejtés derengett volna fel arról, hogy van egy igazságosabb törvény, mint az embereké, mely rá a pária bélyegét sűtő, hogy van egy jog, mely őt sem zárhatja ki a nagy közösségből; hogy ez a föld nem nemzetek, nem nemzedékeké, hanem osztályrészt követelhet belőle mindenki, aki csak itt van, s egyéb jogczim nem kell hozzá, mint a mennyi az utszéli kis tücsöké, a mely olyan parányi és mégis olyan hangosan csiripol, mintha egyedül volna a világon, s övé volna az egész világ! . .

Jokli letette nehéz batyuját az országuti árok mentén a harmatos fűbe és úgy elhallgatta a kis tücsök zenebonáját, mintha értené, s úgy rá-rábólintott bozontos mosdatlan fejével, mintha igazat adna neki!

Hát még az erdő! Mi mindent nem mondott Joklinak az erdő, mikor a delelő nap sugarai elől enyhe. óvó árnyába menekült. az a hangtalan mély nyugalom, mikor a madár alig meri meglibbenteni szárnyait, s madárdal helyett a lombon átsuhanó, ezer gátba ütköző vándorszellő halkán fel-felmorajlik, oly megnyugtatólag

hatott mindig a Jokli kedélyére. Ilyenkor a közösség érzete még jobban erőt vett lelkén s itt megtörtént olykor, hogy annyira felbátorodott, hogy lemetszett egy somfaágat vándorbotul . . . S mialatt ő a somfagalyat köröskörül meghántotta fattyuhajtásaitól, fönn az égbe meredő sudarak ágai közt ott botorkált a mókus és okos szemeivel letekintett az ő régi jó ismerősehez, a Joklihoz és incselkedett vele:

— Zsidó-bidó Jokli, kell-e mogyoró?

És a Jokli meg nem állhatta, hogy hangosan fel ne kacagjon és maga sem tudta, hogy miért? Föltekint a fűre mókus után a fára, és óra hosszant elnézte játékait. Milyen boldog is az a mókus — gondolá — hogy oly könnyedén szökölhet ágról ágra és nem kell oly nehéz batyut czipelnie a hátán, mint neki!

Ettől a gondolatától Jokli sokáig nem tudott szabadulni.

Egyszer egy öreg vak koldussal találkozott az országuton. Annak a fogatját megvásárolta a Jokli és azontul többé nem járt gyalog. Ki volt boldogabb a Joklinál? Darius kincsenek sem örülhetett volna jobban, mint a hogy annak a rozszant kétkerekű taligának és annak göthős, rokkant parádés lónak örült. Jokli nem volt sportman. Mit értett ő ahhoz? A taliga szalmáján pompás ülés esett és a Toncsi (igy hitták a szürkét) nagy respectussal viseltetett uj gazdája iránt. A megtestesült alázat volt. Fejét minden lépésnél alábiczczengette, mint mikor a jó pap imádkozik.

Később rájött a Jokli, hogy első két lábára sántít.

Nem sokat törődött vele; ha a Toncsinak ugy jobban tetszik, hát isten nevében hadd sántítson! S ha incselkedtek a Joklival e miatt, azzal vágta ki magát, hogy egyenes ember még ritkább! A mivel pedig Toncsi különösen megnyerte gazdája rokonszenvét: az nyílt, őszinte, bátor tekintete volt. Nem ékeskedett ugyan valami kiváló szépségekkel, előbb egy koldus, azután egy házaló zsidó lova volt, de azért le nem sűtötte volna tekintetét senki fia előtt, sőt mikor a napba nézett is, akkor is csak fél szemével hunyorgatott.

Idők folytán kiderült, hogy a másik szemére — vak.

De ne vágjunk elébe az eseményeknek.

Mikor Jokli uj készségével első körutját tette keületében, volt olyan gaudium, hogy még az unokák is megemlegetik. Volt lótás-útás. Összeszaladt hét sváb falu apraja-nagyja, hogy megbámulják a csodát. A sánta ló a fódott-fódott szerszámmal, — az ütött-kopott, lép-ten-nyomon nagyot nyekkenő taliga és a megtépázott Jokli önérzetes arca: — oly sajtászerű harmónia, valami magasabb humor ömlött el e képen, hogy aki látta, meg nem állhatta kacagás nélkül.

— Be felvitte isten a dolgot, Jokli! incselkedtek vele az asszonyok.

— Tegyetek róla — dörmögé Jokli.

— Ugyan kit ütöttél agyon érte, hékás?

— Üssön agyon titeket az isten haragja! káromkodott a Jokli.

— Kölcsön adhatnád neki a magad löcslábát, mindjárt jobban toporzékolna . . .

Jokli ugy tett, mintha ezt a célzást a Toncsi fogatkozására nem hallotta volna és odább billegttette az utazókészségét.

Hanem ez még csak hagyján! Okos ember nem hederit az asszony-pletykára: hadd terécseljének: ha megunják, majd abbahagyják; nagyobb baj volt az, hogy a férfiak is kezdték magukat beleártani a Jokli dolgába, sőt a faluházánál, a kupaktanácsban, is szőnyegre került az és élénk eszmecserének szolgált alapjául.

(Folyt. követc.)

Felelős szerkesztő: Zsengeri Samu.